

El valor del sector primari en la promoció d'un nou model econòmic i social

Berna COMA i GONZÀLEZ

En els darrers 70 anys, el nostre país ha experimentat una transformació econòmica i social sense precedents, tant en els sectors de producció com en les mentalitats de les persones. Andorra ha passat d'una economia tradicional, basada en l'agricultura i la ramaderia, a una economia moderna basada en el sector dels serveis. Aquest canvi radical en el model econòmic ha provocat una revolució social, amb un canvi de valors, i una transformació del paisatge en tots els àmbits. Aquest creixement econòmic tan ràpid i, sovint, sense control ha generat problemes socials i mediambientals, que han incidit d'una manera significativa en l'escalfament global i en la destrucció del nostre planeta.

Actualment, la producció i el consum són una de les causes de la degradació del medi ambient. Les indústries continuen produint a un ritme accelerat una gran quantitat de productes, molt variats, i es van creant noves necessitats artificials en la vida quotidiana. Tanmateix, les persones fem un consum abusiu, comprem sense límit i acumulem moltíssimes

Andorra la Vella, 1966

Andorra la Vella, 2019

Fira d'Andorra la Vella, plaça Príncep Benlloch, 1950

Vivand, avinguda Meritxell i Carlemany, 2019

coses a casa: robots de cuina, electrodomèstics, roba, elements de decoració, etc. Després, apareixen gurus de la neteja i de l'ordre com la Marie Kondo que triomfen explicant fórmules que ja coneixien les nostres padrines i que ens recomanen de llençar la meitat de les coses que tenim a casa. A vegades, comprem coses que no fem servir o que utilitzem molt poc però que estan a la moda i que et permeten tenir un cert estatus social. Seria el cas, per exemple, de les persones que es compren un iPhone, pagant-lo amb un crèdit perquè és un producte molt car i no és accessible per a tots els consumidors.

El consumisme provoca un gran estrès a les persones i les fa entrar en una espiral que, a vegades, és sense retorn a causa de l'endeutament, de voler tenir l'última tendència a qualsevol preu. A Andorra no en som una excepció i la majoria de persones viuen al dia a dia, per sobre de les seves possibilitats, i no estalvien per fer front a possibles eventualitats. Aquesta situació ha estat recolzada pels bancs, ja que presten diners als ciutadans i fins a la crisi del 2007 no posaven límits a l'hora de concedir una hipoteca ampliada, en la qual englobaves l'habitatge, el cotxe i fins i tot les vacances. D'aquesta manera, el dia que sorgeix un problema les persones no saben com sortir-se'n i això els genera angoixa i un mal viure perquè deuen molts diners al banc.

Aquest malestar creixent ens obliga a reflexionar sobre el model econòmic i social que tenim. Aquesta reflexió és àmplia i engloba diferents àmbits: la sobreproducció de les indústries, la recerca del benefici màxim sense tenir en compte el cost mediambiental i social que implica, i també la influència de la publicitat sobre el nostre comportament com a consumidors. En aquestes circumstàncies, hem de promoure un desenvolupament econòmic que sigui coherent amb un consum i una producció sostenibles, que utilitzant menys recursos proporcionin els mateixos béns. Hem de ser conscients, però, que a Andorra tenim un dilema molt gran: vivim del turisme i del comerç, que ens generen riquesa i benestar, i alhora volem un país que preservi la seva natura i els seus paisatges. Hauré de ser prudents en les decisions que prenguem i que tinguin un efecte a mitjà o llarg termini si volem preservar el nostre entorn. L'activitat humana hauria de tenir el menor impacte sobre el nostre territori i sobre el planeta, i també hauria de plantejar un equilibri entre el benestar i l'activitat econòmica.

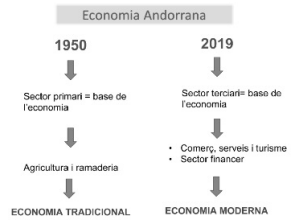
El malbaratament dels recursos i el consum abusiu s'oposen a un creixement econòmic sostenible, adequat a les nostres necessitats i respectuós amb el medi ambient. Els nostres avantpassats van sobreviure gràcies a la pràctica d'una agricultura tradicional; vivien del que produïen; cultivaven les terres o feixes plantant-hi cereals, llegums, hortalisses que després consumien en el seu dia a dia. Tanmateix, criaven bestiar per aprofitar la carn per alimentar-se, la llana per fer roba d'abric, la llet per fer formatge. També compraven i venien el bestiar a les fires. Totes les cases tenien el seu porc, que els proporcionava carn i embotit per a tot l'any. S'aprofitava el greix del porc per fer sabó i s'utilitzava també el fem dels animals com a adob per tal de fertilitzar els camps de cultiu o de dall. Aquest model econòmic era circular perquè s'aprofitaven realment tots els recursos i no es malbaratava res.

Evidentment, avui en dia no es podria retornar a aquella situació, però sí que estaria bé recuperar certs valors i actituds que ens permetrien contribuir al desenvolupament sostenible i a la reducció de la contaminació.

Aquesta és possiblement una reflexió profunda i avui no trobarem una resposta única i definitiva.

En primer lloc, el que caldria és conservar i posar en valor el nostre sector primari, un dels pilars de la nostra identitat, que avui en dia es troba en ple procés de modernització. El sector agrícola i ramader és cabdal per a la conservació dels paisatges i el manteniment dels ecosistemes. Els pagesos són les persones que cuiden el nostre paisatge, són els nostres *jardiniers* i sense ells difícilment Andorra tindria aquests paisatges tan bonics, amb els seus prats dallats, el seu bestiar pasturant en el fons de vall o en alta muntanya. En aquest sentit, el Govern s'ha compromès a donar suport al sector primari i a acompanyar-lo en la seva modernització progressiva, per garantir-ne la pervivència.

Moltes explotacions ja han començat la seva transformació i miren el futur amb optimisme. Tot i que el cultiu del tabac és el principal motor de l'agricultura del país, disposem de productes autòctons: la trumfa, la carn de qualitat d'Andorra, tant de vedella com de poltre, les plantes aromàtiques i medicinals, la mel, la vinya..., cultius que s'han de continuar potenciant des de l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra i el departament d'Agricultura del Govern perquè

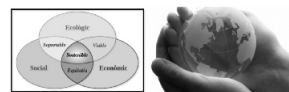
Sector Terciari, Comerç

Sector Terciari, Serveis i Restauració

No, al consumisme abusiu, Consumim amb moderació

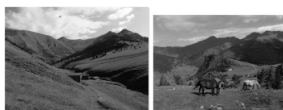
Sí, a la sostenibilitat econòmica, social i medi ambiental

No al malbaratament alimentari

Conservem els nostres paisatges!
La Coma del Forat, Arcalís, Ordino

Vall de Setúria, Pal, La Massana

Continuem apostant per la ramaderia!
Bestiar boví i equí pasturant en alta muntanya

Rucs pasturant vora l'estany de l'Estanyó, Sorteny

Donant sal a les vaques, Ordino

Ajudant a parir a una euga!

Bestiar boví a la cort

La ramaderia a la tardor-hivern

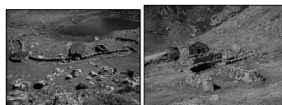
Si a la carn de qualitat d'Andorra

Si a la carn de qualitat d'Andorra

Recuperem el bestiar oví i les tradicions que hi estan vinculades!

Construccions de pedra seca
Orri del Cubil, Encamp
Orri de la Coma del Forat, Ordino

Reconstrucció d'una part del mur de pedra seca, camí ral, Ordino

Cap a una agricultura més diversificada!
El tabac = principal cultiu

Agricultura, desenvolupar i fer els fardos de tabac

Agricultura, cultius: vinya i hortalisses
Camp de Vinyes a Fontaneda
Carbassons i Fesols, cal Sona, Fontaneda
Tomàquets, cal Sona, Fontaneda

la producció sigui rendible i sostenible en el temps. I perquè sigui rendible, és necessari que el mercat andorrà pugui oferir aquests productes de qualitat a un preu just per als productors i assequible per als consumidors. És un tasca difícil, ja que els productes nacionals són més cars que els productes que s'importen i, en general, els consumidors es decanten pels productes més barats tot i que siguin de menys bona qualitat. S'hauria de conscienciar la ciutadania dels efectes positius de consumir productes de proximitat tant per a la salut com pel que fa a la petjada mediambiental del seu cicle complet, des de la producció fins al consum final.

El consum responsable és un dels pilars de l'economia circular perquè implica reduir la generació de residus. Els altres pilars són el reciclatge i la reutilització. En aquest sentit, Demòcrates, en el nostre programa electoral, apostàvem per la reutilització dels productes de l'agricultura i de la construcció emmarcant aquesta proposta en els objectius de desenvolupament sostenible de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides. Per exemple, es podria utilitzar la resta de líquids de la producció de formatges per abonar els conreus. Així mateix, i després del tractament necessari, es podrien reutilitzar materials provinents del desmunt d'obres en la pavimentació de les carreteres i viceversa, és a dir, material resultant d'aixecar l'asfalt vell es podria reaprofitar en altres obres.

D'altra banda, un altre repte és el manteniment de la ramaderia, que permet conservar en bon estat el sotabosc i evitar la proliferació dels incendis. Moltes zones estan emboscades i si hi hagués un incendi seria molt difícil d'aturar-lo i podria causar danys personals, mediambientals i paisatgístics irreparables.

La cabana ramadera l'any 2018 era de 5.786 caps de bestiar, xifra que significa una lleugera recuperació respecte dels anys immediatament anteriors. Els bovins, els ovins i els caprins han anat augmentant progressivament, mentre que els equins han disminuït sensiblement els últims quatre anys tot i que la carn de poltre ha anat guanyant el seu lloc en el mercat andorrà. El segell de la carn de qualitat ha estat una de les iniciatives dels darrers anys que ha suposat un impuls per al consum de productes del país.

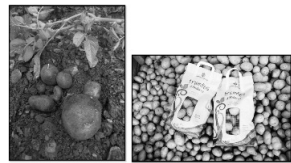
En definitiva, hem de reflexionar com a país cap on volem anar i quin llegat volem deixar a les generacions futures. Això implica realitzar accions immediates des de les institucions

Agricultura, bales d'herba al camp, Arans, Ordino

Agricultura, dallar i embalar l'herba dels camps

Productes autòctons
Cultiu i venda de la trumfa

Productes autòctons
Formatges, Cal Raubert, Escàs

Productes autòctons

Els
Escaubells,
Embotits,
Andorcan

El Pastorador,
(Melmelades)
cal Joanet,
Sispony

Mel, cal
Fonta,
Sispony

Vins cal
Auvinyà, Sant
Julia de Lòria

Cervezes Alpha,
Arinsal

Vins cal Sabaté, Sant Julià de Lòria

ALGUNES PROPOSTES / ACCIONS

- ❖ VETLLAR PERQUÉ EL SECTOR AGRÍCOLA I RAMADER ES MANTINGUI I ES MODERNITZI / DIVERSIFIQUI.
- ❖ ASSEGURAR EL RELLEU GENERACIONAL (= FORMACIONS DE TECNIFICACIÓ AGRÀRIA,..).
- ❖ INCENTIVAR LA PRODUCCIÓ I UTILITZACIÓ DE PRODUCTES AUTÒCTONS.
- ❖ PROMOURE NOUS HÀBITES DE CONSUM MÉS SOSTENIBLES I AMB MÉS PRODUCTES DE PROXIMITAT.
- ❖ RECUPERAR EL NOSTRE PATRIMONI GASTRONÒMIC.
- ❖ FOMENTAR EL CONEIXEMENT I L'ÚS DE LES PRÀCTIQUES AGRÍCOLES TRADICIONALS.

públiques (establint normatives d'obligat compliment) però també en el pla individual, amb les decisions que prenem en el dia a dia. El model de l'economia circular permetrà sens dubte garantir un desenvolupament sostenible amb el reaprofitament dels recursos i substituirà a poc a poc el model econòmic lineal actual.

Berna Coma i González,
llicenciada en història, docent i Consellera general pel grup Demòcrates per Andorra